

СТОЖЕР

dpm-pisатели.mk/stozer

ИЗБРАНО НОВО РАКОВОДСТВО НА ДПМ

НАГРАДА

„Книжевен жезол“ за
**Гордана Михаилова-
Бошнакоска** и за
Аднан Озер

НАГРАДА

„Празник на
липите“ за **Стефан
Марковски**

ТЕКСТ

Ана Стојаноска:
Писмо до Чашуле

ТЕКСТ

Александар Прокопиев: Лилјакот Џонатан Ливингстон – за збирките
раскази „Речно улиште“ (1981) и „Ѓон“ (1990) на Драги Михајловски

СОДРЖИНА

03. **Да се продолжи понатаму**
Славчо Ковилоски, главен и одговорен уредник
04. **Македонскиот писател и македонската книга**
Христо Петрески
05. **Избор на ново раководство на ДПМ**
Конститутивна седница на ДПМ
06. **„Празник на липите“ 2022 година во ДПМ**
07. **Награда „Книжевен жезол“: Гордана Михаилова-Бошнакоска**
08. **Награда „Книжевен жезол“: Аднан Озер**
09. **Соба и свет – За поезијата на Гордана Михаилова-Бошнакоска**
Влада Урошевиќ
11. **За непомирливиот и незаситен дух на Аднан Озер**
Ерол Туфан
13. **Награда за песна „Празник на липите“**
Стефан Марковски
14. **Писмо до Коле Чашуле:**
Ана Стојаноска
16. **Современа македонска поезија**
Владимир Мартиновски
17. **Современа македонска поезија**
Сузана В. Спасовска
18. **Современа македонска проза**
Митко Маџунков
21. **„Речно улиште“ (1981) и „Ѓон“ (1990) на Драги Михајловски**
Александар Прокопиев
26. **За „Конески како тестамент“ од Весна Мојсова-Чепишевска**
Иван Антоновски
28. **Современа македонска поезија**
Снежана Стојчевска
29. **Современа македонска поезија**
Елена Пренцова

Пишува: Славчо Ковилоски,
главен и одговорен уредник

ДА СЕ ПРОДОЛЖИ ПОНАТАМУ

30. **Работна средба на претставници на ДПМ**
31. **„Математичката поезија“ од Даниела Андоновска-Трајковска**
Златко Жоглев
33. **Препеана поезија**
Новица Ѓуриќ
34. **Современа македонска поезија**
Горан Анчевски
35. **„На работ на светот“ од Виолета Танчева-Златева**
Ана Витанова Рингачева
38. **Современа македонска поезија**
Гордана Стојаноска
39. **Современа македонска проза**
Филип Клетников
42. **Осврт: „Побег низ поетскиот лавиринт“ на Љерка Тот Наумова**
Марина Мијаковска
43. **In Memoriam**
Душко Родев
44. **Кратки литературни вести од светот**
45. **Хроника на настани на ДПМ**
46. **Стари фотографии**
48. **Времплов**

Вториот број на „Стожер“ за годинава (број 143) го означува почетокот на работата на новата редакција на списанието, а истовремено го означува и почетокот на работата на новоизбраното раководство на Друштвото на писателите на Македонија. Изборите одржани во мај беа и поминаа, беше конституирано Претседателството, се одржаа работни средби со претставници на други балкански друштва на писатели, како и со претставници на Друштвото на ликовните уметници (ДЛУМ) и Сојузот на композиторите на Македонија (СОКОМ) на која присуствуваше и министертката за култура, како и манифестациите „Поетски Вавилон“ и „Празник на липите“, а беа доделени и „Книжевните жезла“, односно Друштвото го продолжи својот децениски пат и континуитет онака како што му прилега, мирно и достоинствено.

По редот на нештата, колку и да звучи како клише, најпрво би сакал да му се заблагодарам на претходното раководство на ДПМ и на претходната редакција што успеаја да ја сочуваат традицијата на постоење, односно одржување и активност на македонскиот писателски еснаф. Од друга страна, пак, пред новите членови на работните тела на ДПМ (претседател, претседателка на Собранието на ДПМ, Претседателството, Статутарна комисија, Издавачки совет, координатори итн.) претстои задача и обврска да ги продолжат, но и унапредат сите активности на Друштвото, почнувајќи од традиционалните манифестации до собирачите организирани за одреден повод.

Околностите бараат Друштвото да се обиде да ги продлабочи старите, но и да воспостави нови меѓународни контакти, да стекне нови пријатели, меѓутоа не за индивидуална корист, туку за потребите на заедницата, што во крајна мера значи ширење и промовирање на македонскиот пишан збор, јазик, култура итн. Јас, а верувам и другите членови на ДПМ, ги споделуваат овие мои надежи дека досегашниот амбициозен настап на Друштвото ќе продолжи и понатаму и ќе успее да го задржи наметнатото темпо на дејствување. Сепак, колку ќе успее во тоа, останува да видиме.

Без разлика на генерацииските разлики, на жанровските, на естетските и на другите убедувања и припадности (на „боемштините“, како што би рекол еден помлад колега), писателскиот еснаф не треба да го проарчува/доарчува рекомето на Друштвото во кое членува, бидејќи полесно е да се растури нешто, отколку да се направи. А, како што знаеме, уште потешко е да се сочува. И како за крај, треба да се има на ум дека со постарите не завршува ништо, и уште повеќе, со помладите не започнува сè.

КРИТИКА

ЗОРНИНАТА НА СТИХОТ

– РАСВЕТЛУВАЊЕ НА ИДЕИТЕ ВО СТИХОЗБИРКАТА „НА РАБОТ НА СВЕТОТ“ ОД ВИОЛЕТА ТАНЧЕВА-ЗЛАТЕВА

Ана Витанова Рингачева

*Само луѓето мора да ја раскинаат
невиноста на молкој
за да се разберат.
„Занемени“*

Читањето поезија е соочување со болката, моја, твоја, сечија, колективна, цивилизациска. [...] Бегајќи од болката, човекот се скрасува во пазувите на зборот, таму сокриен од погледите на светот си создава свој дом. Во тој дом се раѓа поезијата. Има ли место каде човековата душа може спокојно да се вдоми, не плашејќи се дека некаде во близина некој поставил заседа?! Денес човекот како да се

напушти самиот себе и сопствените идеали за подобар свет, како да заборава дека токму тој свет е неговото дома. Ако домот не може да ни го всади чувството на сигурност, спокојство и мир, тогаш која е патеката по која треба да се тргне за да се стигне до посакуваното дома? Бегајќи од себе, од другите, бегајќи од сите стравови и неизвесности, стигнавме до работ на светот, до тенката линија меѓу нас и космичкиот мрак.

Современата македонска поезија ја познава Виолета Танчева-Златева, тие со години си го имаат зборот. Таа го носи зборот во својата утроба, оплоден, папочно врзан со неа, за да го роди во мака и силна болка. Таа е поетеса со топол поетски глас, а сепак силен и длабоко заумен. Како вешта ткајачка го ткае новиот орнамент врз старата басмена основа. Конец по конец раздиплува, удвојува и сука, трпеливо правејќи нови форми со старите традиционални бои. Затоа и нејзината поезија е топла, прозвучува познато и допира.

Создавањето на песната е мегдан меѓу душата и умот, меѓу светлината и мракот што се борат за превласт. Поезијата е зорнина на светот. Изгрева полека, спокојно издигнувајќи се од срцето кон умот, таму во зенитот го достигнува својот врв, за да се успокои полека врз белината. Но токму тој допир станува игра меѓу светлината и воздухот што струејќи прави чудни форми и бои, сè дури мракот не загосподари. Такви се песните во стихозбирката „На работ на светот“, што не се создавани по некаков книжевно-стилски оформен критериум за класификација. Тоа за поезијата на Танчева-Златева нема никакво значење. Едноставно, таа поезија е длабоко човечка, искрена и лесно читлива. Но леснотијата на совладување на зборот е само навидум присутна, бидејќи речиси во секоја песна последниот стих секогаш нè враќа назад кон стиховите погоре. Во таа игра на симнување и повторно качување, нашата мисла се обременува, а чувствата се надразнуваат.

Поетесата-разгатнувач и толкувач на „скриените тајни на зборот“ влегува во таа игра на разоткривања, во која понекогаш се лизнува и паѓа, како дете што љубопитно згазнува на замрзнат мразулец, иако ја насетува опасноста. Но секој нејзин пад значи ново издигнување во следната песна, на следната страница таа пак е силна и подготвена да му се спротивстави на суровиот свет. Во таа поезија нема изнасилена емоција, ниту пак нескромна желба да се допадне секому, особено не на оние што по секоја цена бараат скриени значења зад

секој стих. Колку е поетесата своја покажува нејзината упорност да им се спротивстави на современите книжевни текови што ја дотуркаа поезијата до местото на кое силните вртлози ја пенат и ја заматуваат. Нејзината поезија е притока на таквите текови, се влева, но не се слева со нив, едноставно тече мирно и спокојно, се движи *pro libito* (по своја волја) покрај брегот правејќи си свој тек, спокоен и длабок. Поетот не треба да создава песна што бара објаснување, дооформување на кажаното, или песна чии пораки се лесно досегливи уште во првите неколку стиха. Таквата песна нема свое тежиште, таа лесно се поместува и губи од својата природна сила. Ако песната е преобликување на чувството во стих, тогаш стихот треба да ги буди од рамнодушен сон сите наши дремливи чувства.

Стихозбирката е своевидна драма што се случува на гумното на стварноста. Песната „Нов свет“ ја толкуваме како можен почеток на новата стварност, што е далеку од „овој болен свет“. Неспокојствата на лирскиот субјект извираат токму од таа стварност, сива, резигнирана, поделена и ни најмалку спокојна. Чудно е како скудното време ја прави поезијата почујна и повидлива, но и лек за „да ја одболуваме новата обезлугена реалност“ („Невидлива нишка“). Одамна веќе живееме како полжавите, стутулени во куќичката што ја носиме на сопствениот грб, повлекувајќи го телото при секоја нова опасност. Но едно нешто не научивме, да чекориме бавно, претпазливо и сигурно за да не се слизнеме на влажниот пат, што лесно може да се

срони и да нè струпולי удољу: *Пловиме заблудени/ скукулени во сѐравои безмерен/ шѐо нѐ ѓоклоува/ како неимверен бран/ роген од нашеѐо лудило.* („На работ на светот“)

Кога „невидливата наезда“ ни ги преплави улиците, домовите и душите како да се преселивме во дамното библиско време, се затворивме во кожурокот на домот и тука згмечени од страв чекавме да помине. Душата, таа пајакова мрежа што ја лови секоја прашина во воздухот, многу лесно се кине, но и повторно се создава самата од себе, од допирот на солзите и воздухот. Владимир Мартиновски на едно место ќе запише: „Во поезијата на Виолета Танчева-Златева песната е еквивалент на квинтесенцијата на животот“. Во неа со содржи јадрото на мислата, цврстата и хомогена мисла од која се раѓаат стиховите. Споулавени од стравот пред големите несреќи, „спарушени како цвеќиња на жешкото сонце“, бараме утеха во зборот, само пред него соголени можеме да молчимо и да болуваме. [...]

Родното Бориево е неодминлив топос во поезијата на Танчева-Златева, тоа место е нејзината Итака кон која патува од денот кога физички го напуштила. Верна на домот и на споменот за него, го оживува во стихот давајќи му статус на митско место, чудесен предел во кој извираат приказните за еден живот што паралелно се случува со оној во големиот и задушлив град. *Се задушувам/ во ѓлоговоиѐ меур на нерогениѐе ѓесни* („Ѓољот на песните“), дистих што ја враќа мислата на изворот на нејзиното прво раѓање. Таму, меѓу рогозните трски ветрот сè уште раскажува приказна за едно далечно детство, што по години станува гранка која чиниш накалемена излегува од пукнатината на бетонот на големиот град. Сликите од детството мигум се појавуваат како реминисцентни сцени, блеснуваат и исчезнуваат во сеќавањата, до некоја следна средба. Тие слики се мали палимпсести врз чија површина се испишува реалноста: *Еве ја/ ѓак нѐ зѐраби во канѓиѐе./ Нѐ сѓиска со нокѓиѐе ѓолни земја/ нѐ врѓи како исѓрани алишѓа/ над сѓароѓо кориѓо во двороѓи/ и задовољно насмеваѓа/ како вредна домаќинка/ ни зѐ цеди сокоѓи од душаѓа.* („Бадијала“). Стиховите како да насипуваат премини од сетилното кон рационалното, прават извишувања кон оние светови каде мислата ја освојува слободата. Така поетесата ги црта поетските слики, ги нијансира со тивки тонови, коишто на моменти стануваат вулкани од бои: *Црни се бездниѐе на омразаѓа/ И зламниѐе на оѓноѓ доѓоре/ црни се.* („Црно“).

Поезијата се испразнува од значења доколку низ стихот не се исцртуваат јазичните слики. Зборувајќи за тоа Виноградов посочува дела „сликовитоста му дава на јазикот експресија и релјефност, убавина и будност“¹. Во песните од оваа книга се препознаваат токму овие карактеристики. Силната експресија, богатата релјефност, убавината го крепат чувството на будност над актуелниот момент што провејува како мотив за творење. Преку својот професионален позив како лектор Танчева-Златева успеала да навлезе во длабоките слоеви на нашиот пребогат македонски јазик. Таа ја познава неговата стилистика и по никоја цена не се обидува да ја осиромаша уметничката форма за да го следи и да му се допадне на актуелниот момент. *Ни ѓи ѓодзема чекориѓе/ како мајка нејакиѓе си деца не фака за рака/ и ѓрѓеливо не води во нашиѓа не засиѓна ѓоѓраѓа/ ѓо најдоброѓо месѓо ѓод сонцеѓо/ Не ни ѓререкува ѓѓо одамна заборавивме/ дека ѓоа е во нас/ во најдлабокоѓо делче на душаѓа.* („Земјата што ја газиме“).

Поезијата одекнува длабоко низ кривулестите патишта на дамарите, а тие, пак, пулсирајќи, го носат зборот до срцето, за да се прочисти таму и да стигне до секоја наша клетка. И тој збор, очистен како најчист кислород, ја храни нашата трошност, за да ни дари уште еден ден живот. Бедниот и мал човек, речиси несвесен дека на својот грб ги носи сите светски трагедии, продолжува да создава нови, да ги калеми една на друга создавајќи нови чудовишни клонови на сопствената ништожност: *Од сѓиѓија исѓикаени –/ од сиѓе сѓиѓи се ѓлашме. ... Само сѓравоѓи ни осѓана заеднички* („Одродени“). Песната отвора недогледни рамнини врз кои се распослани сите човекови страдања, рамнини испресечени со мали процепи, низ кои протекуваат сите води со кои ја измиваме нашата валкана совест. Човекот во трепет стои простум пред единствената вистина што гласно и беспоговорно ја изговара: *Pulvis et umbra sumus* (Прав сме и сенка).

Длабока и цврста е духовната вертикала за која се држи нашата поетеса. Таа ја наследила од своите предци кои во малото питомо Бориево ја хранеле нејзината душа и ја пораснале во силна поданичка на зборот која не поткликнува ни тогаш кога животните бури немилосрдно се закануваат да ја откорнат. Сензибилитетот на нејзината поезија е, всушност, нејзиниот природен сензибилитет како човек. Тивка, ненаметлива, внимателна, но отворена, своја и длабоко промислена. Таа преку својата

¹ Vinogradov, V.V. (1971). *Stilistika i poetika*, Sarajevo: Zavod za izdavanje udžbenika, стр. 151.

песна му говори на светот, му го позајмува својот глас на лирскиот субјект, му го дава правото да говори место неа, да каже што мисли, што чувствува, што ја обесхрабрува и што ја натажува, а што ја храбри и ја крепи. Песните од книгата „На работ на светот“ ја водат нашата мисла по тенката линија на постоењето. Работ на светот не е географски простор, тоа е духовниот раб на кој стоиме во обид да ја одржиме рамнотежата, наспроти законите на природата што велат дека гравитацијата неминовно нè влече надолу. Одењето по работ значи внимателно газење по линијата на животот, по која одот е несигурен и плашлив. Премалени од болката на нашето босоного освојување на стрмнината, во ужас го свртуваме погледот кон бездната, за да ги преклопиме во мигот рацете преку очи, како дете соочено со стравот. Ужасени од мракот на бездната под нас, продолжуваме да чекориме со раскрвавени стапала и заби искршени од ударот на стравот. Со неверојатно трпение и прецизност поетесата создава визури од зборови, ги плете, а со секој стих сликата се открива пред нас, станува појасна и поцелосна. Таа посегнува кон најмалку возможното, трајно да се промени стварноста, да ѓ се одземе правото да биде гласноговорник на човековата немоќ над неа.

Perfectum est!

ПРЕД 150 ГОДИНИ

Во 1872 година учителот и публицистот Венјамин Мачуковски (Мачуково, Гевгелиско, 1847 – Цариград, 1878), подготвил граматика на македонско наречје. За време на неговото учителствување во Кукуш ги осознал тешкотиите со коишто се сретнувале македонските ученици при усвојувањето на знаењата. Затоа на страниците на весникот Право од 1872 година во бројот 28 дал „Објава“ за издавање граматика бидејќи: „изучувањето на бугарската граматика на македонските училишта е еден од најтешките предмети за учениците и со тоа најнеразбирлива. Тоа им одзема доста време и тоа придонесува да немаат знаење од граматика“. Токму затоа, Мачуковски решил да подготви и да издаде граматика со форми и правила што соодветствувале на македонското наречје. Барањето претплатници не вродило со плод, туку напротив, тој бил жестоко нападна од бугарските интелектуалци преку печатот. Поради тоа, Граматиката на Мачуковски останала во ракопис и не го видела светлото на денот. Сепак, како што може да се види од објавените текстови насочени против граматиката на Мачуковски од страна на Стефан Салганџиев и особено на Петар Иванов (Право, бр. 34, 1872), стануваат јасни разликите помеѓу бугарските и идната македонска граматика на Мачуковски, во однос на јазикот, но и на народноста. Обидот на Венјамин Мачуковски да издаде граматика на македонско наречје е еден од најважните предмисирковски обиди за осамостојување на македонскиот јазик.

ПРЕД 100 ГОДИНИ

По Првата светска војна, Војдан Чернодрински дошол во судир на естетски план со дел од членовите на „Македонскиот младешки зговор“. Затоа во 1922 година го напуштил „Зговорот“ и го создал театарот „Илинден“.

ПРЕД 50 ГОДИНИ

Во издание на НИК „Наша книга“ во три книги беа објавени „Избраните дела“ на Ѓорѓи Абаџиев („Раскази“, „Арамиско гнездо“, „Балканските војни во Македонија“). По дваесет години, во 1992 година издавачката куќа „Мисирков“ од Битола објави нови избрани дела од Абаџиев, исто така, во три тома („Раскази“, „Арамиско гнездо“, „Пустина“).

Издавачката куќа „Култура“ го објави „Македонскиот роман“ во избор на Петар Т. Бошковски, Слободан Мицковиќ и Георги Старделов. Во изборот се застапени следните дела: „Крпен живот“ од Стале Попов“, „Пустина“ од Ѓорѓи Абаџиев“, „Разбој“ од Владо Малески, „И бол и бес“ од Славко Јаневски, „Побратими“ од Јордан Леов“, „Солунските атентатори“ од Јован Бошковски, „Скали“ од Бранко Пендовски, „Слана во цутот на бадемите“ од Мето Јовановски, „Кратката пролет на Моно Самоников“ од Димитар Солев, „Белата долина“ од Симон Дракул, „Ветрови“ од Благоја Иванов, „Селани и војници“ од Методија Фотев, „Свадбата на Мара“ од Владимир Костов, „Последниот лет на птицата селица“ од Бранко Варошлија, „Вкусот на праските“ од Влада Урошевиќ, „Заветрина спроти виулица“ од Петар Ширилов, „Црно семе“ од Ташко Георгиевски и „Миладин од Кина“ од Божин Павловски.

Издадени беа „Македонски народни умотворби“ од Марко К. Цепенков во десет тома. Издавачи беа Институтот за фолклор и „Македонска книга“, во редакција на Кирил Пенушлиски како главен уредник, Блаже Ристовски како одговорен уредник и Томе Саздов како член на Редакцијата.

Издавач:

Друштво на писателите на Македонија

За издавачот:

Христо Петрески
(претседател на ДПМ)

Издавачки совет:

Мито Спасевски (претседател)

Редакција:

Славчо Ковилоски (главен и одговорен уредник)
Лилјана Пандева (лектор)
Даниела Андоновска-Трајковска
Лејла Шериф Емин
Стефан Марковски

Дизајн:

Бранко Прља

Ул. Максим Горки бр.18, 1000 Скопје,
РС Македонија
Тел./факс: 02/3228-039,
e-mail: redakcijastozer@gmail.com

Печати:

Алма Графика – Скопје
Жиро Сметка: 300000000590669
Депонент: Комерцијална Банка А.Д.
Скопје
ДПМ за „Стожер“

Со решение бр.02-410/1 од 9.7.1996 година Секретаријатот за информации „Стожер“ е запишан во регистарот на весници и за него се плаќа данок по повластена даночна стапка. Ракописите и фотографиите не се враќаат. Ревизијата излегува со финансиска поддршка од Министерството за култура на РСМ.

